

Svarbūs potvarkiai – skaitmeninimas juda į priekį (2010–2011 metai)

Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos sprendimai

– Lietuvos Respublikos kultūros ministras, vadovaudamasis Lietuvos kultūros paveldo skaitmeninimo, skaitmeninio turinio saugojimo ir prieigos strategijos (toliau – Strategija), patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. 493 (Valstybės žinios. 2009, Nr. 66-2624), 30.1 punktu, siekdamas užtikrinti skaitmeninio turinio suderinamumą šalies ir tarptautiniu mastu bei sudaryti visuomenės nariams geresnes prieigos prie skaitmeninto kultūros paveldo sąlygas, 2010 m. sausio 7 d. įsakymu Nr. IV-6 patvirtino Skaitmeninio turinio kūrimo, saugojimo ir prieigos standartų bei norminių dokumentų sąrašus.

– 2010 m. rugpjūčio 20 d. Lietuvos Respublikos kultūros ministras, vadovaudamasis Lietuvos kultūros paveldo skaitmeninimo koncepcijos, patvirtintos 2005 m. rugpjūčio 25 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 933 (Valstybės žinios. 2005, Nr. 105-3877), įsakymu Nr. IV-440 patvirtino *Lietuvos kultūros paveldo skaitmeninimo tarybos sudėtį*, kurios tikslas – vykdyti Strategijos įgyvendinimo stebėseną.

– 2010 m. Lietuvos Respublikos kultūros ministerija pradėjo įgyvendinti Strategijoje numatytas priemones – skatinti atminties institucijų skaitmeninimo srities specialistų kompetencijos plėtrą, skatinti skaitmeninto kultūros paveldo populiarinimo iniciatyvas bei vykdyti Lietuvos kultūros paveldo skaitmeninio turinio kūrimo ir sklaidos darbus. Šių priemonių įgyvendinimui ministerija kasmet numatė skelbti konkursus ir projektams skirti 130 tūkst. litų.

– 2010 m. gegužės 26 d. Lietuvos Respublikos kultūros ministro įsakymu IV-303 „Dėl 2010 m. skaitmeninto kultūros paveldo sklaidos projektų finansavimo iš valstybės biudžeto lėšų“ finansavimas buvo skirtas 4 projektams iš 31 gautos paraiškos.

– 2011 m. konkursą laimėjusių buvo dvigubai daugiau. Balandžio 8 d. įsakymu IV-295 „Dėl 2011 m. skaitmeninto kultūros paveldo sklaidos projektų finansavimo iš valstybės biudžeto lėšų“ finansavimas buvo skirtas 8 projektams iš 46 gautų paraiškų.

– 2010 m. Lietuvos kultūros paveldo skaitmeninimo

tarybos posėdyje svarstyti Lietuvos skaitmeninto kultūros paveldo viešinimo per *Europeaną* planai. Kadangi Europos skaitmeninė biblioteka 2010 m. buvo vystoma kaip projektas, iš dalies finansuojamas Europos Komisijos bei valstybių narių, tarp jų – ir Lietuvos, finansiniais įnašais, ieškota bendrų *Europeanos* tęstinumo ir nuolatinio finansavimo užtikrinimo sprendimų. *Europeana* 2010 m. buvo naudojama tik 11 šalių kultūros paveldo reprezentavimui. Lietuvos teikiamos skaitmeninto turinio apimtys *Europeanai* nebuvo didelės. Apie 8 tūkst. skaitmenintų objektų integravo Biržų muziejus.

Skaitmeninimo centrai

– Siekiant tinkamai įgyvendinti Lietuvos kultūros paveldo skaitmeninimo, skaitmeninio turinio saugojimo ir prieigos strategijoje numatytas veiklas, 2011 m. sausio 3 d. Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje buvo įkurtas Nacionalinis skaitmeninimo ir virtualios elektroninio paveldo sistemos centras (toliau – VEPS). Pagrindinės centro kryptys: užtikrinti Lietuvos dokumentinio paveldo skaitmeninimą, skaitmeninio turinio bibliografinio aprašymo koordinavimą šalies mastu, sąveiką su kitomis atminties institucijomis siekiant sukurti vientisą Lietuvos kultūros paveldo skaitmenintą turinį bei vieningą prieigą prie jo; palaikyti ir plėtoti bendrą Virtualią elektroninio paveldo sistemą bei interneto svetainę www.epaveldas.lt; organizuoti šalies bibliotekose ir kitose atminties institucijose skaitmeninimo srities specialistų mokymą dokumentinio kultūros paveldo skaitmeninimo, ilgalaikio saugojimo, sklaidos ir standartizavimo bei atminties institucijų sąveikos klausimais. Nacionalinei bibliotekai taip pat patikėta sukurti kultūros paveldo skaitmeninimo stebėsenos sistemą ir nuolat vykdyti Lietuvos kultūros paveldo skaitmeninimo stebėseną bei vertinimą. Nors Skaitmeninimo centras formaliai įkurtas 2011 m., bet jau 2010 m. Nacionalinė biblioteka vykdė Strategijoje pavestas koordinavimo, bendradarbiavimo tarp atminties institucijų, žinių bei informacijos sklaidos funkcijas.

– Lietuvoscentrinis valstybės archyvas (toliau – LCVA), atlikdamas kompetencijos centro funkcijas, 2010 m. pradėjo kurti archyvų skaitmenintų vaizdų banką, dalyvaavo įgyvendinant europinius projektus, pvz., kuriant Europos filmų tinklą (*The European Film Gateway* – EFG).

Taip gimė interneto portalas *www.europeanfilmgateway.eu*. LCVA 2010 m. pradėjo dalyvauti Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos įgyvendinamame projekte „Lietuvos valstybingumo istorinis paveldas elektroninėje erdvėje“, prisidėjo įgyvendinant projektą „Virtualios elektroninio paveldo sistemos plėtra“. Būdamas tiesiogiai atsakingas už Strategijos įgyvendinimo priemonių 2009–2013 m. plane numatytą priemonės „sukurti Lietuvos dokumentinio kino archyvą ir prieigą prie jo internete“ įgyvendinimą, LCVA nuo 2010 m. gegužės 3 d. pradėjo vykdyti projektą „Lietuvos dokumentinis kinas internete (e. kinas)“.

– 2009 m. Lietuvos dailės muziejuje įkurtas Lietuvos muziejų informacijos, skaitmeninimo ir LIMIS centras 2010 m. pradėjo įgyvendinti projektą „Lietuvos integralios muziejų informacinės sistemos LIMIS diegimas Lietuvos muziejuose“. 2010 m. Lietuvos dailės muziejus partnerystės teisėmis prisijungė prie įgyvendinamo projekto „Virtualios elektroninio paveldo sistemos plėtra“. Muziejus tais metais itin daug dėmesio skyrė bendradarbiavimui su šalies ir užsienio muziejais, organizavo seminarus, konferencijas muziejinių vertybių skaitmeninimo klausimais, leido muziejiniams skirtus leidinius, ieškojo geros patirties pavyzdžių užsienio muziejuose.

Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka

– Strategijos įgyvendinimo priemonių plane yra numatyta priemonė „sukurti kultūros paveldo skaitmeninimo stebėsenos sistemą ir nuolat vykdyti Lietuvos kultūros paveldo skaitmeninimo stebėseną ir vertinimą“, kurią įgyvendinti buvo pavesta Lietuvos kultūros ministerijai ir Lietuvos nacionalinei Martyno Mažvydo bibliotekai.

– 2010 m. kovo 22 d. Lietuvos Respublikos kultūros ministro įsakymu Nacionalinei bibliotekai buvo pavesta atlikti skaitmeninimo stebėsenos sukūrimo galimybių studiją bei parengti šios sistemos programinės įrangos sukūrimo techninę užduotį.

– 2011 m. Lietuvos kultūros paveldo skaitmeninimo tarybos posėdyje atliktą skaitmeninimo stebėsenos sistemos sukūrimo galimybių studiją pristatė Tarybos narė ir Nacionalinės bibliotekos Nacionalinio skaitmeninimo ir virtualios elektroninio paveldo sistemos centro direktorė R. Varnienė-Janssen.

– Atlikta skaitmeninimo stebėsenos galimybių studija padėjo pasirinkti skaitmeninimo stebėsenos sistemos sukūrimo būdą bei optimalų (žmogiškųjų išteklių, technologine ir finansine prasme) veiklos planą po sistemos įdiegimo.

Europos ekspertų komitetas – Europos Komisija

– 2011 m. Europos ekspertų komitetas pristatė Europos kultūros paveldo skaitmeninimo ataskaitą „Naujasis Renesansas“. Komiteto pateikiamos rekomendacijos grindžiamos siekiu išsaugoti paveldą ateities kartoms, apsaugoti Europos kūrėjų interesus, skatinti kūrybiškumą, įskaitant kitų sričių specialistus, plėtoti švietimą, skatinti naujovių diegimą, verslumą, užtikrinti praeities ir dabarties sąsajas, dalijimąsi įvairiu paveldu.

– 2011 m. taip pat buvo pristatyta nauja Europos Sąjungos skaitmeninimo politikos iniciatyva. 2011 m. gegužės mėnesį Europos Komisija pateikė direktyvą dėl tam tikro leistino nenustatytų autorių teisių kūrinių naudojimo. Direktyvos tikslas – suteikti galimybę naudotis nenustatytų autorių teisių kūrinių viešosiose bibliotekose, archyvuose, muziejuose bei kitose kultūros paveldą saugančiose institucijose, įgyvendinant jų misiją – užtikrinti visuomenei prieigą prie informacijos.

Parengė Vida Matijoškaitė
Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka, el. p.
v.matijoskaite@lnb.lt